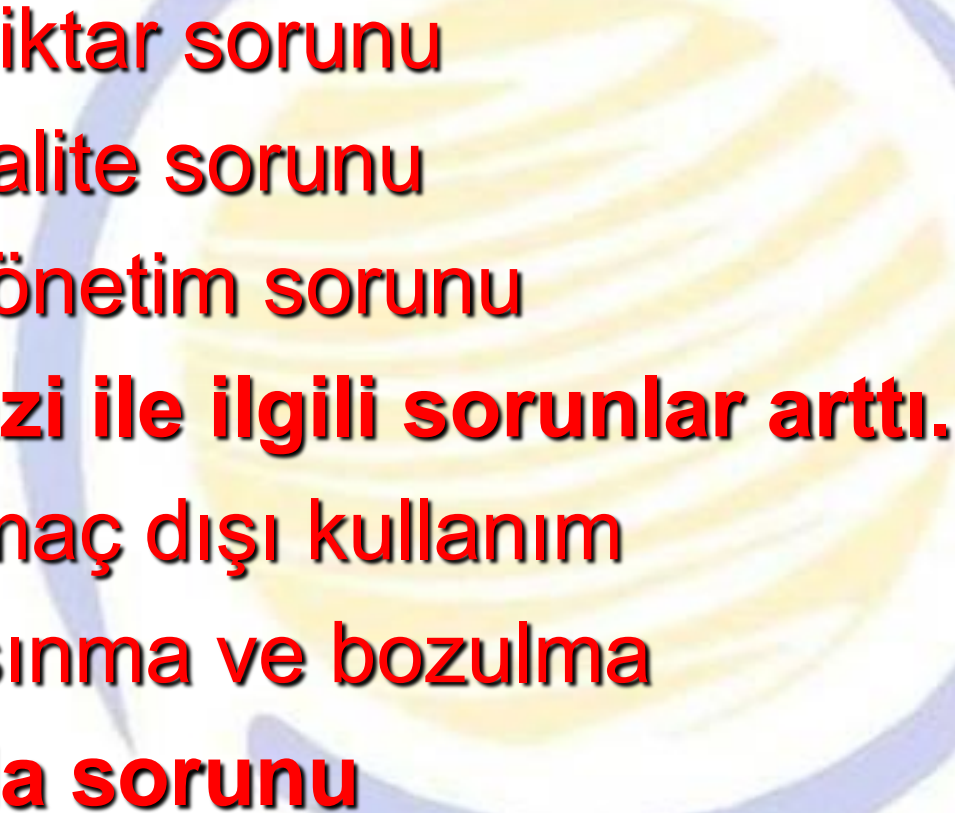

TMMOB
ÇEVRE MÜHENDİSLERİ ODASI
İZMİR ŞUBESİ

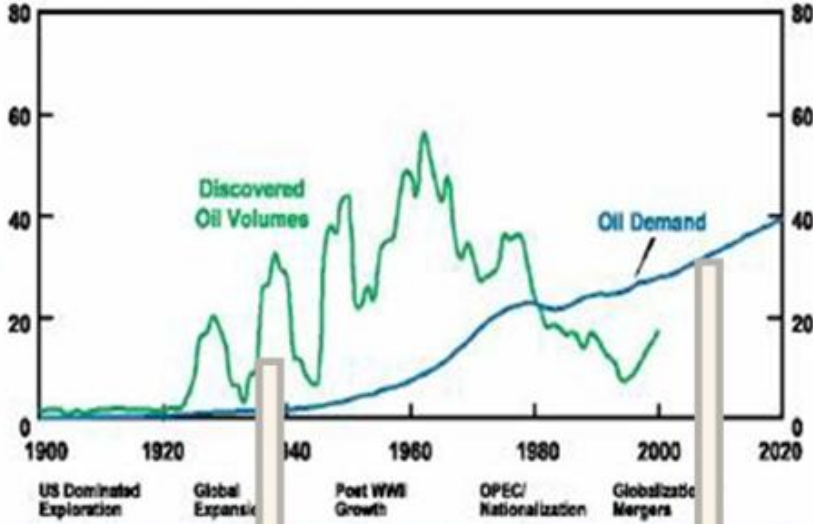
RÜZGAR ENERJİ SANTRALLERİ VE
ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ
E. Olcay IŞIN

-
- **Geçen asırda (XX.yy) dünya nüfusu 4 kat arttı**
  - **1900 yılı 1.5 milyar**
  - **2000 yılı 6 milyar**
  - **2025 yılı 8,5 milyar**
  - **2050 yılı 10-12 milyar**

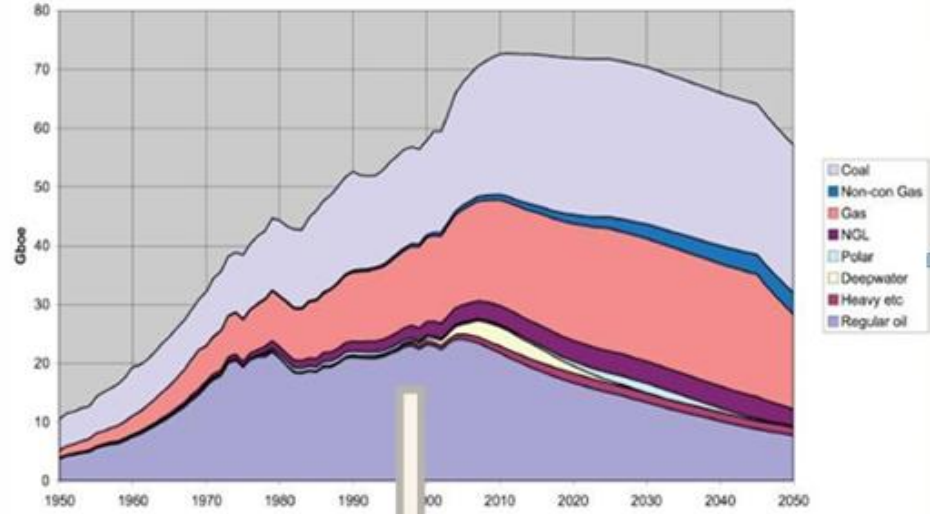
-
- 1) Miktar sorunu
  - 2) Kalite sorunu
  - 3) Yönetim sorunu
  - •**Arazi ile ilgili sorunlar arttı.**
  - 1)Amaç dışı kullanım
  - 2)Aşınma ve bozulma
  - •**Gıda sorunu**

Talep Artmakta....Doğal kaynaklarımız Hızla azalmakta..

Billions of Oil-Equivalent Barrels

OIL, GAS & COAL PRODUCTION PROFILES

Bulunan Petrol
Rezervleri

Petrol
Talebi

Petrol, Doğalgaz ve
Kömür Üretim Profilleri

McKinsey Global Institute Resource Revolution: Meeting the world's energy, materials, food, and water needs, Kasım 2011

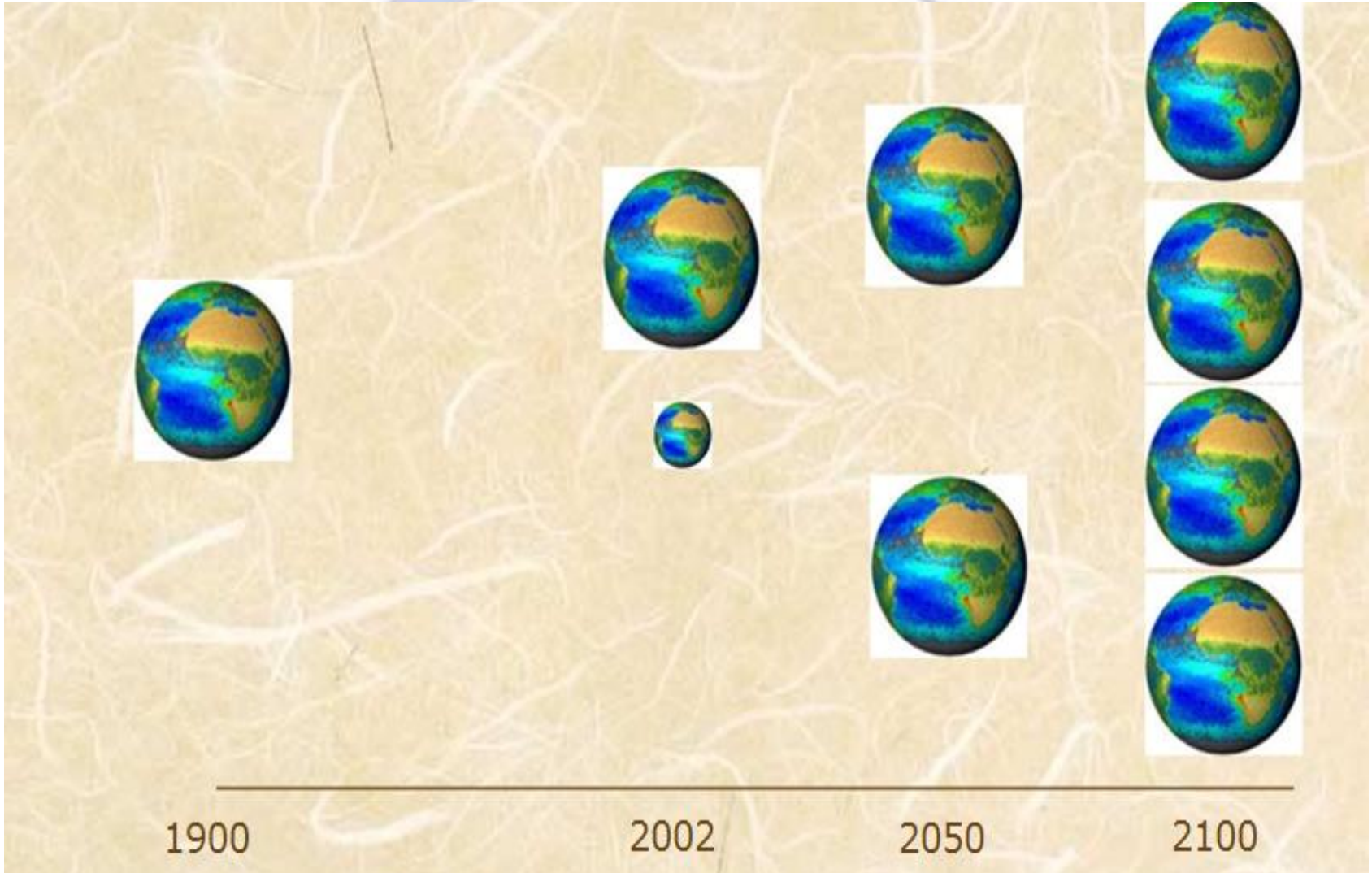
20. yüzyılda:

- ⊗ dünya nüfusu 4 katına çıkmış,
- ⊗ dünyadaki ekonomik büyüklük 20 kat artmış,
- ⊗ doğal kaynaklara olan gereksinim %600-2000 oranında artmıştır.

Bu sürecin sonuçlarını 21. yüzyılda gözlemlemekteyiz. Örneğin sadece 2010 yılının ikinci yarısında 44 milyon insan artan gıda fiyatları nedeniyle yoksulluk sınırının altına düştü.

2030 Yılına kadar...

- ✓ Bugün 1,8 milyar olan orta-sınıf **tüketici sayısı** 4,8 milyara çıkacaktır.
- ✓ Doğal kaynaklara yönelik mevcut **talep** ciddi ölçüde artacak, doğal kaynak eldesi giderek daha **zor ve maliyetli** hale gelecektir. Örneğin çelik ihtiyacı %80 artacaktır.

McKinsey Global Institute

Resource Revolution: Meeting the world's energy, materials, food, and water needs, Kasım 2011

Gerekli çalışmalar yapıldığı koşulda, 2030 itibarıyla küresel kaynak ihtiyacının % 30'unu **kaynak verimliliği uygulamaları** ile karşılamak olasıdır. Bunun parasal karşılığı 2,9 trilyon Dolar'dır.

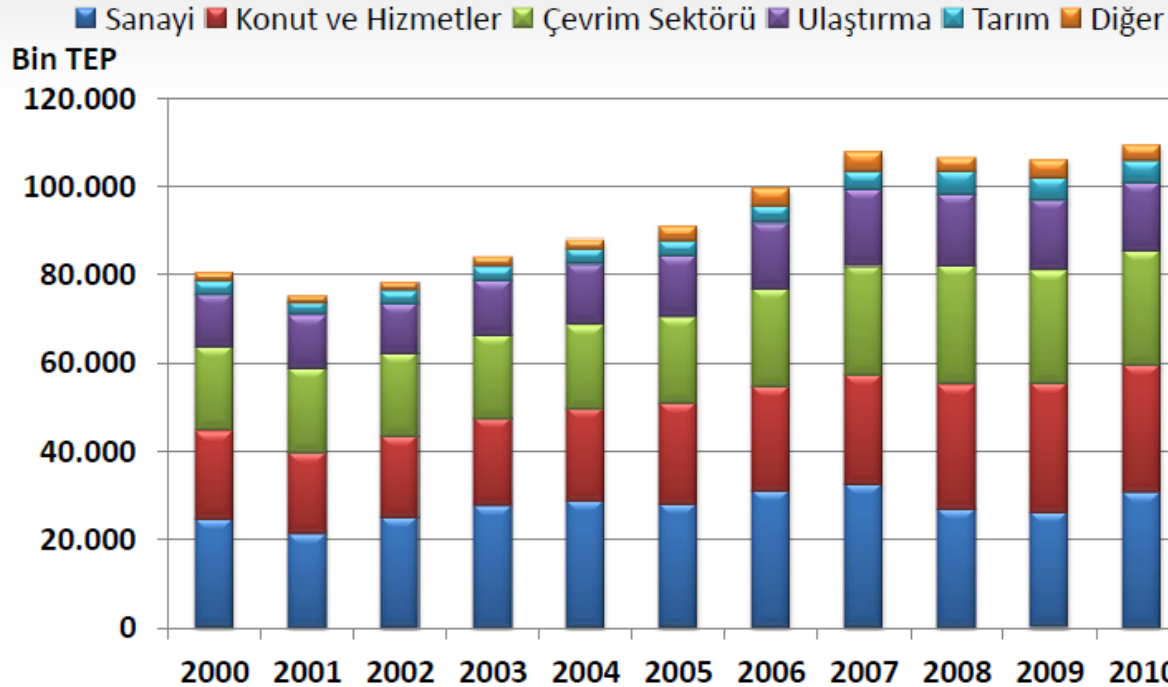

1. Binalarda enerji **verimliliğinin** sağlanması
2. Büyük ölçekli çiftliklerde **verimliliğin** artırılması
3. Gıda **atıklarının azaltılması**
4. Evsel su (şebeke, vd.) **kayıplarının azaltılması**
5. Kentsel yoğunlaşma (ulaşım kaynaklı önemli **verimlilik** artışları sağlayacaktır)
6. Demir çelik endüstrisinde daha yüksek enerji **verimliliğinin** sağlanması
7. Küçük ölçekli çiftliklerde **verimliliğin** artırılması
8. Ulaşımında kullanılan yakıt **verimliliğinin** artırılması
9. Elektrikle çalışan ve hibrit araçların yaygınlaştırılması
10. Toprak erozyonunun azaltılması
11. Petrol ve kömür **geri kazanımının** artırılması
12. Sulama tekniklerinin geliştirilmesi
13. Karayolu taşımacılığında demir ve deniz yolu taşımacılığına geçilmesi
14. Enerji santrallerinde **verimliliğin** artırılması

SEKTÖRLERE GÖRE ENERJİ TÜKETİMİ

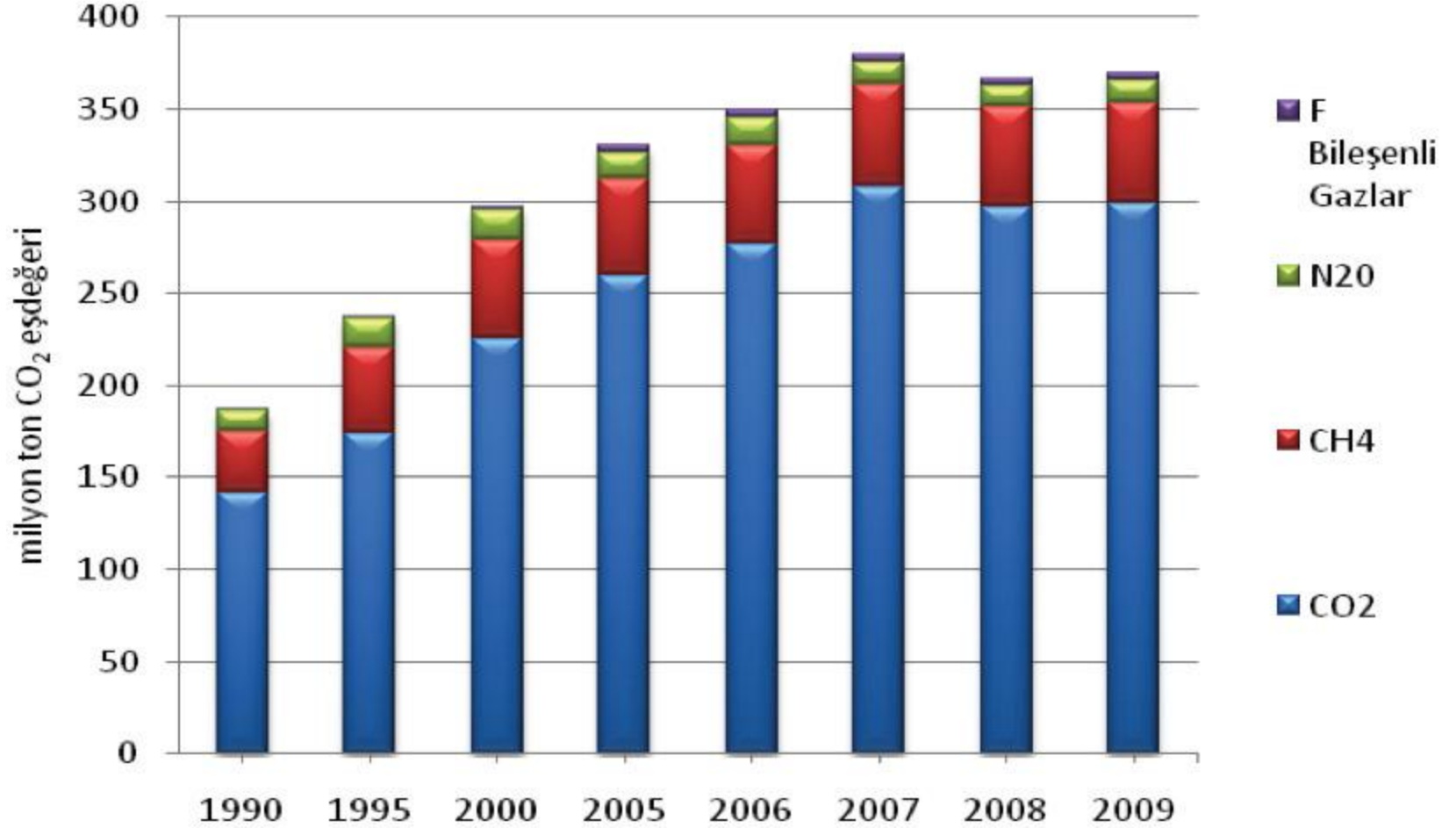
2002 YILINA GÖRE ENERJİ TÜKETİM MİKTARI

- Sanayi sektöründe % 25
- Ulaştırma sektöründe % 28
- Meskende % 44
- Tarımda % 66
- Elektrik sektöründe % 37 artmıştır.

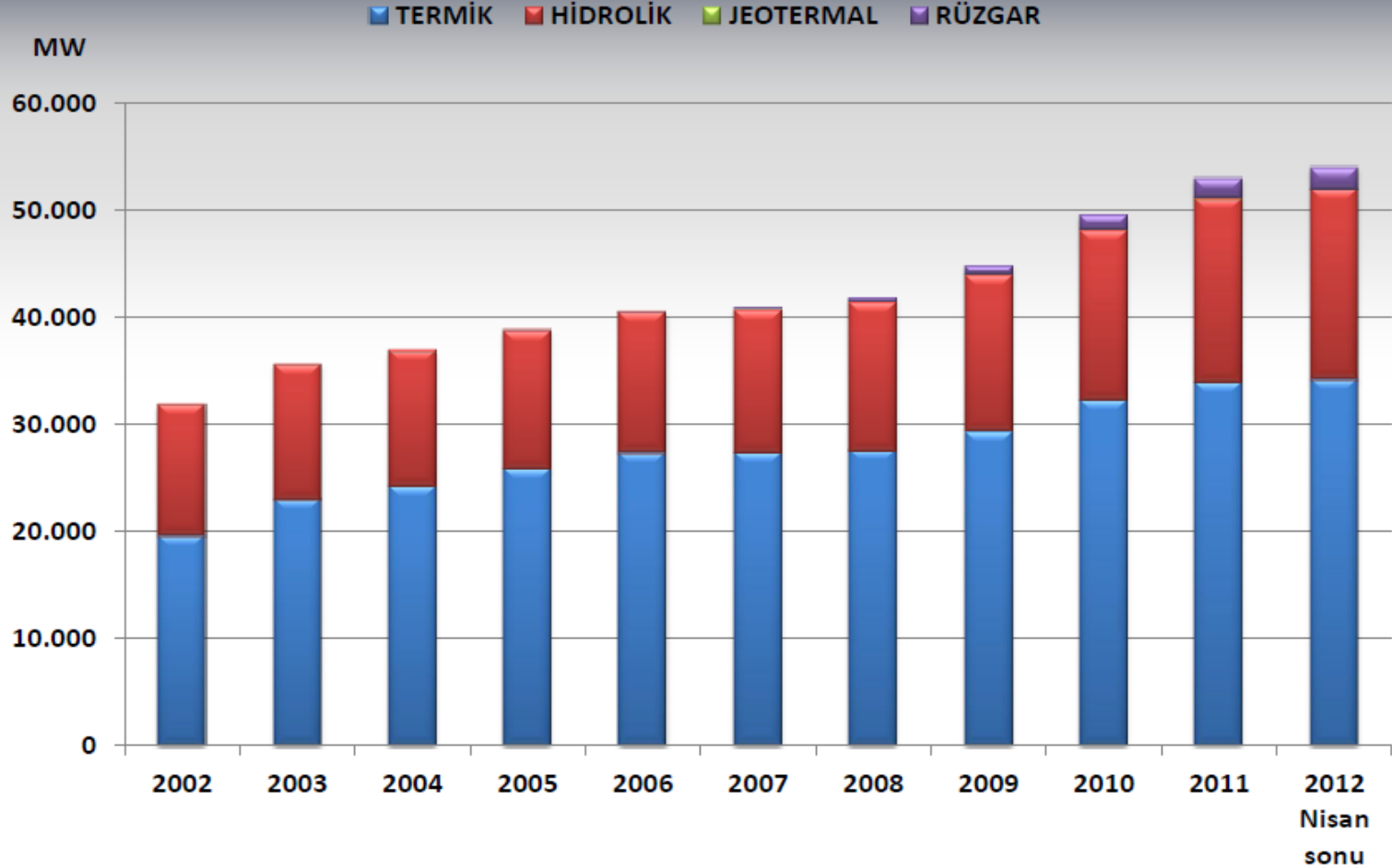

- Kullanım alanları itibariyle bakıldığında, nihai enerjinin sırasıyla
- %79,80 ile mal ve hizmet üretiminde,
- %14,09 ile ulaşırmada ve
- %6,11 ile alan ısıtmada kullanıldığı görölmektedir.

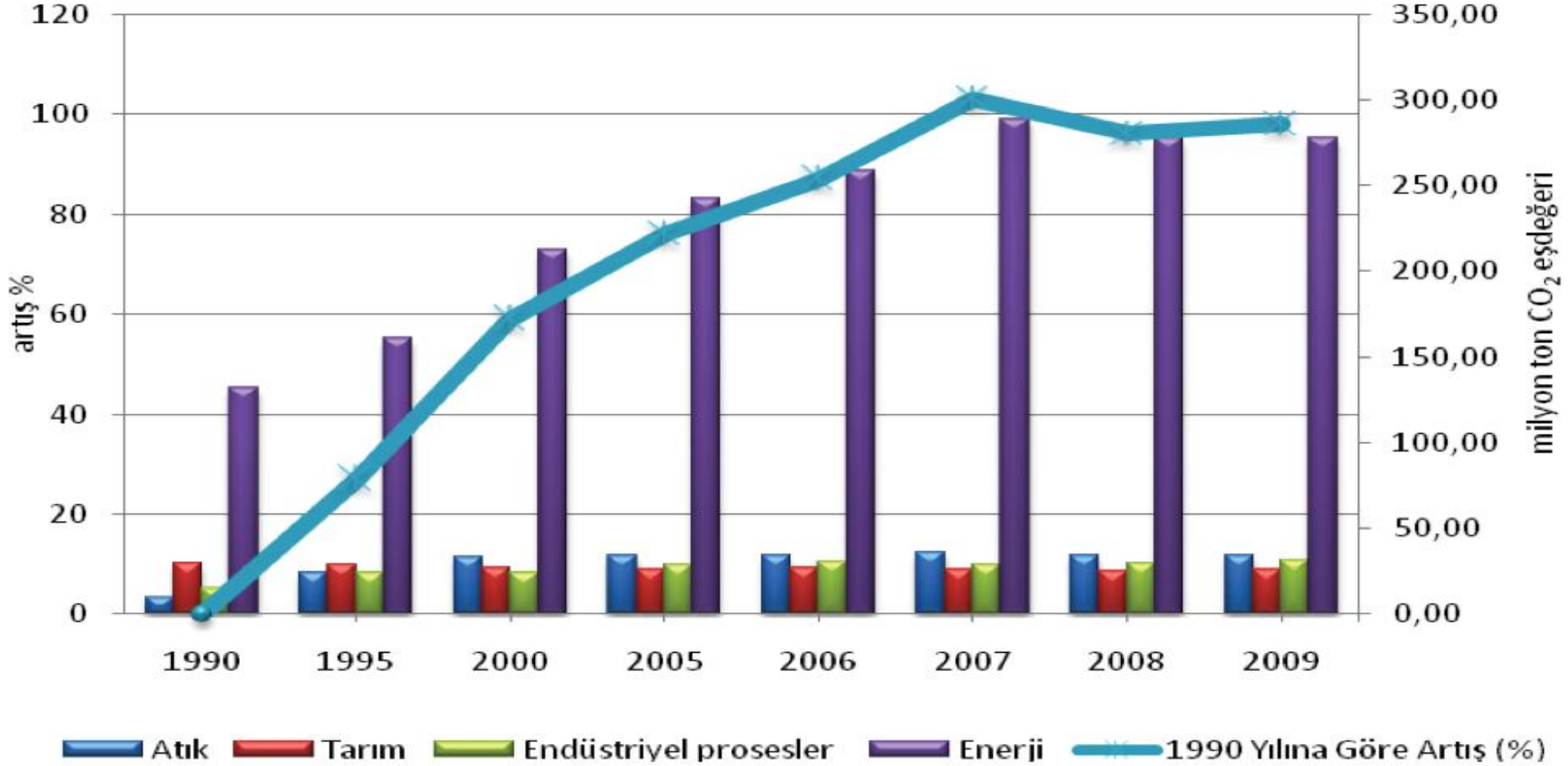
Sera Gazı Emisyonları

TÜRKİYE KURULU GÜCÜ

Sektörlere Göre Sera Gazı Emisyonları

Rüzgar Türbinleri ve Rüzgar Enerjisi

Rüzgardan elde edilecek enerji tamamen rüzgarın hızına ve esme süresine bağlıdır.

Rüzgar enerjisinin desteklenmesinde, çevresel ve enerji üretimi hedeflerinin yanında endüstriyel ve ekonomik büyüme ve bunlara paralel olarak iş gücü yaratımı hedefleri de büyük önem taşımaktadır.

Genel olarak, elektrik hizmet sektörünün merkezi yönetimin kontrolünde olduğu ülkelerde daha çok büyük/orta ölçekli rüzgar tarlalarının kurulması tercih edilirken, serbest piyasa ekonomisinin hakim olduğu ülkelerde küçük ölçekli, bağımsız özel kullanımların yaygın olduğu görülmektedir.

Rüzgar enerjisi projelerinin çözümlenmesinde;

- Yerel ve bölgesel fiziksel planlama çalışmaları,
- Rüzgar ölçümleri ve haritaları
- Arazi kullanım yaklaşımları,
- Planlama ve tasarım kriterleri önemli bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Rüzgar enerjisinin desteklenmesindeki temel amaç, enerji gereksinimini karşılamada kaynak çeşitliliğine gitmek, çevre ile bütünleşik temiz enerji elde etmek ve yerel kaynaklardan yararlanmaktır.

DÜNYA RÜZGAR ENERJİSİ KAPASİTESİ (Megawatt)

ÜLKE	Miktar (Megawatt)	Dünya toplamındaki payı (%)	SIRA
Çin	44781	22,4%	1
ABD	40274	20,2%	2
Almanya	27364	13,7%	3
İspanya	20300	10,2%	4
Hindistan	12966	6,5%	5
Fransa	5961	3,0%	6
Büyük Britanya	5862	2,9%	7
İtalya	5793	2,9%	8
Kanada	4011	2,0%	9
Portekiz	3837	1,9%	10
Danimarka	3805	1,9%	11
Japonya	2429	1,2%	12
Hollanda	2241	1,1%	13
İsveç	2141	1,1%	14
Avustralya	2084	1,0%	15
Türkiye	1512	0,8%	16
Yunanistan	1482	0,7%	17
İrlanda	1449	0,7%	18
TOPLAM Dünya	199523		

DÜNYADA RÜZGAR
ENERJİSİ KAPASİTESİNDE

16. ÜLKEYİZ

Rüzgar santrallerinin avantajları

- Kurulumlarının diğer enerji santrallerine göre daha hızlı oluşu,
- Temiz ve sürdürülebilir enerji kaynağı olmaları,
- Enerjide dışa bağımlılığı azaltmaları,
- Fosil yakıt tüketimini azaltmaları (sera gazı emisyonlarının olmaması)
- Güvenilirliğinin artarak maliyetlerinin ucuzlaması, olarak sıralanabilir.

Rüzgar santrallerinin avantajları

Rüzgâr enerjisinin hammaddesi tamamen atmosferdeki hava hareketleri olduğundan hava veya çevre kirlenmesi şeklinde bir kirletici etkisi bulunmamaktadır.

Rüzgârdan enerji eldesi için kullanılan 1 MW kapasiteli bir türbin, aynı enerji kömür ile çalışan bir santralden karşılanmak istendiğinde yakılacak olan ve 135.000 ağacın üretebileceği oksijeni tasarruf etmek demektir.

Rüzgar santrallerinin çevresel açıdan avantajları

- Herhangi bir radyoaktif ışınım tahribatı yapmamaları
- Atık üretmemeleri
- Hammadde için dışarıya bağımlı olmamaları
- Teknolojilerinin basitliği
- Atmosfere ısı emisyonlarının olmaması

Rüzgar santrallerinin dezavantajları

- Büyük arazi kullanımı
- Gürültü
- Görsel ve estetik etkiler
- Doğal hayat ve habitata olan olumsuz etkileri
- Elektromanyetik alan etkisi
- Gölge ve titreşimler
- Kesikli bir enerji kaynağı olması

Bu nedenle İngiltere başta olmak üzere birçok Avrupa ülkesinde büyük rüzgar türbinlerinin, yarattığı çevre sorunları nedeniyle milli park alanlarının sınırları içine ve çok yakınlarına kurulması yasaklanmıştır

Rüzgar santrallerinin dezavantajları

Çıkabilecek atıklar kullanılan ve ömrünü doldurmuş malzemelerdir. Bunların da uygun yöntemler ile bertaraf yapılabilirdiği diler getirilse de şu anda Türkiye'de bu atıkların geri dönüşümü ya da değerlendirilmesi yönünde bir çalışma mevcut değildir.

Rüzgâr kaynaklı enerji üretim sistemlerinde kullanılan teknoloji ve tasarıma bağlı olarak görüntü ve gürültü kirliliği meydana gelmektedir.

Proje yapım süreçlerinde bu etkiler düşünerek, planlanarak yer seçimi ve tasarım yapılmalıdır.

Rüzgar santrallerinin dezavantajları

Rüzgâr kaynaklı enerji üretim sistemlerinin arazi uygulamaları geniş alanlara ihtiyaç duymaktadır.

Rüzgâr türbinlerinden kaynaklanan gürültü ve sesin, yapmış oldukları titreşimlerin insanlara, binalara ve diğer canlılara çeşitli olumsuz etkileri vardır.

Türbinler doğal hayata ve habitata da çeşitli etkilerde bulunur. Etkiler canlı türlerine, mevsime ve yer özelliğine bağlı olarak değişim göstermektedir.

Rüzgar santrallerinin dezavantajları

Türbinler kuş ölümlerine de sebep olmaktadır. Kuşlar bu rüzgâr türbinlerine doğru sürüklenmekte, ve türbin pervanelerinden kaçamamakta ve ölmektedirler.

Bu sebeple seçilen alanın kuş göç yolları üzerinde olmaması önem arz etmektedir. Türkiye'nin önemli kuş göç yollarına sahip olduğu düşünülecek olursa, proje tasarım aşamasında ve ÇED sürecinde bu olgunun gerçek veriler ve ölçümlerle yapılması, izlenmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir.

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ (ÇED)

- ÇED, planlanan bir proje veya gelişmenin, çevre üzerindeki olumlu ve olumsuz önemli etkilerinin belirlendiği ve olumsuz etkilere karşı alınması öngörülen önlemlerin tespit edildiği bir süreçtir.
- Bu süreç, kendi başına bir karar verme süreci değildir; karar verme süreci ile birlikte gelişen ve onu destekleyen bir süreçtir.
- ÇED'in temel görevi karar vericilerin daha sağlıklı karar vermelerini sağlamak, bunun için projenin çevre ile ilgili tüm etkileşimini ortaya koymaktır.

ÇED SÜRECİ BİLEŞENLERİ

- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
- Merkezi ve yerel kamu kurum ve kuruluşları
- Proje Etki Alanında Kalan Yöre Sakinleri
- Sivil toplum kuruluşları
- Ulusal ve yerel medya
- Proje sahibi (yatırımcı)
- ÇED Sürecini Yürüten Firma

- 2011 yılında yapılan yönetmelik değişikliğine göre **75 MW** ve üzeri güce sahip olan projeler “ÇED Olumlu” kararı almak zorunda
- *03.10.2013 tarih ve 28784 sayılı ÇED Yönetmeliğinde*
- Türbin sayısı 20 ve üzeri olan Rüzgar Enerji Santralleri için “ÇED Olumlu” kararı alınması zorunlu kılındı.
- Kapasite artışı yapılan Rüzgar Enerji Santrallerinde toplam türbin sayısı 20 türbinin üzerinde olan projeler için “ÇED Olumlu” kararı alınması zorunludur.

Türbin sayısı **5 ve 20** arası olan Rüzgar Enerji Santralleri için “ÇED Gerekli Değildir” kararı alınması zorunludur.

Yeni yayınlanan ÇED Yönetmeliği Taslağında ise Kurulu gücü **50 MWm** ve üzeri rüzgar enerji santralleri Çevresel Etki Değerlendirmesi Uygulanacak projeler listesi yer almaktadır.

- Yer Seçimi
- Arazi Kullanımı
- Türbin Sayısı, Yerleşimi, Diğer Tesislerle Etkileşimi
- Yerleşim Yerlerine Mesafe
- Koruma Altındaki/Hassas alanlara mesafe
- Kuş Göç Yolları
- Radyo TV Alıcılarına uzaklık
- Peyzaj Onarım Planları vd.

ÇEVRESEL KRİTERLER

- DOĞRU PLANLAMA
- TAŞIMA KAPASİTESİ
- RES'lerde de dikkat edilmesi gereken en önemli konu, bir bölgede nerelere ve toplam kaç adet RES yapılabileceğine karar verilmesidir.
- Türbinler arası mesafeler ve arazideki dağılımları iyi hesaplanmalıdır.
- Aralarında hiçbir boşluk bırakılmaksızın, oldukça fazla sayıda türbin kurulması ve türbinler arasında kalan boş alanların da koridor oluşturmayacak şekilde planlanması hem yerdeki canlıları, hem de kuş ve yarasa gibi uçan memeli türlerini olumsuz etkileyecektir.

YILLARA GÖRE ENERJİ KARARLARI

Kaynak: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

YILLARA GÖRE ÇED OLUMLU DAĞILIMI										
	HES	SULAMA	TERMİ K	İÇME SUYU	RES	JEOTERMA L	ENH	BARAJ	TAŞKIN	GENEL TOPLAM
1994	0	0	3	0	0	0	0	0	0	3
1995	0	0	0	0	0	0	0	2	0	2
1996	0	0	0	0	0	0	1	1	0	2
1997	1	0	0	0	0	0	1	1	0	3
1998	1	0	0	0	0	0	1	2	0	4
1999	0	0	5	0	0	0	6	2	0	13
2000	0	0	4	0	0	0	18	1	0	23
2001	0	0	2	1	0	0	17	3	0	23
2002	1	0	2	3	0	0	9	2	0	17
2003	2	2	0	0	0	1	8	2	0	15
2004	0	1	6	0	0	0	10	0	1	18
2005	0	4	4	0	0	0	9	0	0	17
2006	3	0	2	0	0	0	7	4	0	16
2007	3	1	4	0	2	0	22	9	0	41
2008	18	3	13	1	0	0	10	13	0	58
2009	20	4	4	2	1	0	8	7	0	46
2010	34	9	14	1	1	0	0	10	0	69
2011	25	5	16	3	0	0	0	8	0	57
2012	36	5	9	2	1	2	0	9	0	64

TMMOB Çevre Mühendisleri Odası İzmir Şubesi

SIRA NO	LİSANS NO	DURUMU	PROJE ADI	ŞİRKET ADI	PROJE YERİ	LİSANSINDAKİ GÜÇ (MW)
1	-	İŞLETMEDE	ARES - YİD	ares a.ş.	ALAÇATI-ÇEŞME	7,20
2	EÜ/325-2/457	İŞLETMEDE	YUNTDAĞ RES	Innores elektrik üretim a.Ş.	ALİAĞA	42,50
3	EÜ/565-5/580	İŞLETMEDE	MANASTIR RES	Mare manastır rüzgar enerji santrali san.Ve tic. A.Ş.	ALAÇATI-ÇEŞME	42,40
4	EÜ/757-4/638	İŞLETMEDE	ÇEŞME RES	Alize enerji üretim a.Ş.	ÇEŞME GERMİYAN	1,50
5	EÜ/786-2/648	İŞLETMEDE	MAZI-3 RES	Mazi-3 rüzgar enerjisi santrali elektrik üretim a.Ş.	ALAÇATI-ÇEŞME	22,50
6	EÜ/1398-12/1026		KOZBEYLİ RES	Doğal enerji elektrik üretim a.Ş.	FOÇA	30,00
7	EÜ/1149-9/829		SEYİTALİ RES	Doruk enerji elektrik üretim a.Ş.	ALİAĞA	30,00
8	EÜ/1398-11/1025		SAMURLU RES	Doğal enerji elektrik üretim a.Ş.	ALİAĞA	30,00
9	EÜ/1622-4/1177		KARABURUN RES	Lodos elektrik üretim a.Ş.	KARABURUN	120,00
10	EÜ/1904-55/1363		OVACIK RES	Baltepe enerji üretim a.Ş.	ÇEŞME	18,00
11	EÜ/1632-6/1194		KARADAĞ RES	Garet enerji üretim ve ticaret a.Ş.	ALİAĞA	10,00
12	EÜ/1904-54/1362		SEFERİHİSAR RES	Aktepe enerji a.Ş.	SEFERİHİSAR	16,00
13	EÜ/1622-13/1186		MORDOĞAN RES	Ayen a.Ş.	MORDOĞAN	30,75
14	EÜ/1622-14/1187		KORKMAZ RES	Ayen a.Ş.	SEFERİHİSAR	24,00
15	EÜ/1622-10/1183		KARADAĞ RES	Ortan enerji üretim a.Ş.	ÇEŞME KARADAĞ ÇİFTLİKKÖYÜ	16,25
16	EÜ/786-1/647	İŞLETMEDE	KORES KOCADAĞ RES	Kores kocadağ rüzgar enerji santrali üretim a.Ş.	URLA	15,00
17	EÜ/1622-2/1175		ÇEŞME RES	Abk enerji elektrik üretim a.Ş.	ÇEŞME	16,00
18	EÜ/1179-22/851	İŞLETMEDE	DÜZOVA RES	Ütopya elektrik üretim ltd. Şti.	BERGAMA	15,00
19	EÜ/1622-11/1184		URLA RES	Hassas teknik enerji elektrik üretim sanayi ve ticaret a.Ş.	URLA	15,00
20	EÜ/2520-2/1615		ZEYTİNELİ - 2 RES	Zeytineli res elektrik üretim a.Ş.	ÇEŞME	49,50
21	EÜ/1678-3/1217	İŞLETMEDE	ALİAĞA RES	Bergama res enerji üretim a.Ş.	BERGAMA VE ALİAĞA	90,00
22	EÜ/1622-1/1174		YAYLAKÖY RES	Yaylaköy res elektrik üretim a.Ş.	KARABURUN	15,00
23	EÜ/1622-5/1178		ALAÇATI RES	Egenda ege enerji üretim a.Ş.	ÇEŞME	16,00
24	EÜ/1622-7/1180		GERMİYAN RES	Egenda ege enerji üretim a.Ş.	ÇEŞME	10,80
25	EÜ/1622-6/1179		URLA RES	Egenda ege enerji üretim a.Ş.	URLA	13,00
26	EÜ/1622-8/1181		MORDOĞAN RES	Egenda ege enerji üretim a.Ş.	KARABURUN	13,80
27	EÜ/1622-16/1189		DEMİRCİLİ RES	Çalık rüzgar enerjisi elektrik üretim ltd. Şti.	URLA	40,00
28	EÜ/1622-15/1188		SARPINCİK RES	Çalık rüzgar enerjisi elektrik üretim ltd. Şti.	KARABURUN	32,00
29	EÜ/3034-13/1793		BOZYAKA RES	Kardemir haddecilik sanayi ve ticaret ltd. Şti	ALİAĞA	12,00
30	EÜ/1622-3/1176		SEFERİHİSAR RES	Üçgen inşaat ve ticaret a.Ş.	SEFERİHİSAR	14,00
31	2334		PETKİM RES	Petkim res	ALİAĞA	25,00
32	2486		ÖDEMİS RES	Tayf enerji yatırım üretim ve ticaret a.Ş.	TİRE	20,00

SONUÇ

- Bütün bu olumsuzluklara rağmen,
“kalkınma için tüm değerler feda edilebilir”

anlayışıyla , zaten kıt olan Kaynaklarımız çok hızlı bir şekilde kirlenmekte ve azalmaktadır.

Çözüm için;

- Ekolojiyi, ekonomiye kurban etmeyen doğal varlıklara saygılı, ülkemizin uzun vadeli yararlarına uygun bir kalkınma anlayışının hakim olduğu yeni bir toplumsal yapılanmanın oluşturulması gerekmektedir.

Teşekkürler....

TMMOB
ÇEVRE MÜHENDİSLERİ ODASI
İZMİR ŞUBESİ